

pitalije za konverzijo ruskega dolga, in zlata pride v državo več kot treba. Preglavico pa delajo Rusiji judje. Ti se silno pomnožé, postanejo bogati, se vsilijo v najvišje državne in vojaške službe ter sploh povzročé mnogo narodnih nesreč. Ljudstvo se večkrat dvigne proti njim v krvavih izgredih. A slednjič najdejo pravo sredstvo: Popoln bojkot premaga judje. — Rusko upravo uredi genialni Fedot Pantalejev. Ta reformira cerkev tako, da se duhovniki volijo v občini, politična celota se identificira s škofijo. Cenzura se odpravi in pisatelji so odgovorni samo še osebno pred sodnikom. A ta reforma se ne obnese povoljno, ker sodniki tako strogo kaznujejo pisatelje, da ti „zdihujejo po cenzuri“. Časopisov ne sme vsakdo urejevati. Imeti mora izpričevalo neomadeževane nramnosti in mora narediti izkušnjo pri „Slavjanski akademiji“. — Kdor izmed nas bo še živel čez pol veka, utegne soditi, če ima gosp. Šarapov prav ali ne.

„Ljudsko gledišče.“ Pod naslovom „Le théâtre du peuple“ je objavil Maurice Pottecher v zadnji številki obzornika „Revue des Deux Mondes“ članek, v katerem priporoča, naj se za ljudstvo ustanové gledišča, ki bi gojila idealno in zabavno smer v podobni obliki, kakor so klasična grška gledišča in srednjeveške dramatične predstave izobrazovale in zabavale ljudske sloje. Te predstave bi morale vplivati bolj na srce kakor na razum občinstva, bi morale imeti moralno jedro ali pa zabavati v tonu ljudskega humorja na pošten način. Sedanja gledišča temu ne ustrezajo, ker imajo drugačen namen. Za „ljudsko gledišče“ ne bi bilo treba dragocene palače in toli luksuriózne oprave, kakor jo zahtevajo moderna „gosposka“ gledišča. Priroda sama naj nastopi ne le na odru, ampak naj dá tudi prizorišče in ozadje takim predstavam. S tem ne bi umetnost nič trpela, ampak nasprotno: odprl bi se dramatičnemu pesništvu nov vir, mnogo svežejši in zdravejši, nego je oni, iz katerega zajema novodobna drama svoje mrzle, zavite in često prisiljene stvorjene probleme. V toliki množini glediških predstav vendar današnjemu občinstvu manjka one drame, ki je bila prva po zgodovinskem razvoju in ki je prva po svoji notranji vrednosti: moderno človeštvo nima predstav, katere bi združevale vse ljudske sloje in ki bi izražale vsem umljive ideale, kakor nam jih kaže drama v svojem pričetku, ko je bila splošna last vsega ljudstva ter je imela splošen vzgojevalen namen.

Literaturo o grofu Tolstem je zbral Jurij Bitovt, kateri našteva vse spise raznih jezikov, največ se s tem ruskim pisateljem. Naslov knjigi je: „Graf L. N. Tolstoj v literaturê i iskusstvê.“ (Moskva 1903.) Sicer se očita tej knjigi, da je pomanjkljiva („Věstnik Evropy“ 1903, str. 776), vendar utegne dobro služiti onim, ki hočejo spoznati, kaj sodijo drugi narodi o genialnem posebnéžu v Jasni Poljani.

Anatole France, glasoviti francoski romanopisec, je izdal nov roman, „Histoire Comique“. To je nekak „pendant“ k znamenitemu „Roman Comique“, katerega je v XVII. stoletju napisal Scarron. Oba pisatelja popisujeta zakulisno življenje glediških igravcev. Scarronovi igravci in igravke so razuzdano nenravni, Francovi pa so rafinirano kultivirani in izobraženi. Vendar če oboje primerjamo, moramo reči, da ti nramno ne stojé nič višje nad onimi. „Histoire Comique“ ni prav nič šaljiva povest, ampak jako žalostna. Igravka Felicis ima ljubavno razmerje z igravcem Chevalierom. Ker mu je nezvesta, se Chevalier vpričo nje in njenega ljubimca Roberta usmrti. Anatole France slika zdaj z veliko dušeslovno fineso dva značaja: Roberta, kateri premaga hitro s plitvimi sofizmi vsa očitjanja svoje vesti — in tankovestnejšo igravko, v kateri se zbudé nramna čuvstva in ki smatra kot svojo dolžnost, da pretрга razmerje do Roberta. V tem duševnem boju in iz njega si sledečih prepirih med obema je glavni del romana. A skeptični Anatole France je problem le razvil, rešil ga ni: Slednjič ne vemo, kateri izmed obeh ima prav. France je namreč Roberta orisal kot visokoizobraženega, pametnega človeka, Felicis pa ne kaže nikakih določenih in jasnih nramnih pojavov, dasi nam jo France predstavlja kot „gorečo katoličanko“. Kar jo vodi, ni verska in umska zavest, ampak temno, praznovorno čuvstvo. Tako je Francov roman bolj pripraven zato, da zmeša nramne pojme čitatelju, kakor da mu zbudi zavest nramne odgovornosti. Poleg tega je France zabredel pregloboko v tisto splošno močvirje nove francoske literature, da preveč ljubi „dekoletirane“ prizore. Pisatelj, ki dela s takimi sredstvi, se pač prikupi gotovemu občinstvu, a resni čitatelj odklanja taka dela. Pogosto in podrobno popisovanje ženske toalete in erotičnih prizorov je pač že preveč obrabljeno sredstvo. Kot modroslovec nastopa v povesti glediški zdravnik Trebleau. Seveda je njegovo modroslovje popolnoma napačno: on je determinist.

